

Vangaveltur um framtíð Læknablaðsins sem vísindarits

**Tómas
Guðbjartsson**

Í marshefti Læknablaðsins ritar Hannes Petersen læknir athyglisverða ritstjórnargrein þar sem hann ræðir stöðu Læknablaðsins sem vísindarits. Hann bendir réttléga á að fræðigreinum hafi ekki fjölgað í blaðinu í takt við vaxandi vísindastarfsemi innan læknisfræði á Íslandi. Að jafnaði birtast í blaðinu fjórar vísindagreinar og hefur sá fjöldi haldist óbreyttur hin síðari ár. Á sama tíma hefur hlutfall annars efnis aukist.

Þar sem mér hefur lengi fundist skorta umræðu um Læknablaðið fagna ég mjög frumkvæði Hannesar. Mörg þeirra atriða sem hann nefnir í grein sinni hef ég hugleitt lengi og ég verð að viðurkenna að ég hef haft nokkrar áhyggjur af framtíð blaðsins sem vísindarits. Mér finnst Læknablaðið þó hafa vaxið og eflst hin síðari ár og sem fréttablað og skoðanavettvangur íslenskra lækna er hlutverk þess ótvírætt. Hlutverk þess sem vísindarits er þó mikilvægast. Öflugt læknablað er forsenda þess að á Íslandi sé hægt að birta rannsóknir í læknisfræði á íslenskum efnivið, svo ekki sé minnst á hlutverk blaðsins í kennslu heilbrigðisstétta og fræðslu við almenning. Ég held að flestir geti verið sammála mér í því að niðurstöður rannsókna sem gerðar eru á Íslandi, á íslenskum sjúklingum og af íslenskum læknum, eigi heima í íslensku vísindariti sem er lesið af íslenskum læknum og læknanemum.

Sú mikla gróska sem verið hefur í rannsóknum á Íslandi hin síðari ár hefur varla farið fram hjá neinum. Þar vegur þungt tilkoma líftæknifyrirtækja og rannsóknir tengdar erfðafæði. Rannsóknir Hjartaverndar, Krabbameinsfélags Íslands og Landspítala hafa einnig aukist og styrkjum til rannsókna hefur fjölgað. Læknar á Íslandi hafa aldrei verið fleiri en nú og sífellt stærri hluti þeirra sem snúa heim úr sérnámi hefur átt þess kost að stunda rannsóknir í sérgrein sinni á Íslandi.

Þegar þetta er haft í huga ættu því fleiri fræðigreinar að skila sér á síður Læknablaðsins en raun ber vitni. En af hverju hefur Læknablaðið ekki notið góðs af „vorinu“ í íslensku vísindaumhverfi? Ég held að skýringin sé fyrst og fremst sú að íslenskir læknar telja Læknablaðið ekki nógu öflugan miðil samanborið við erlend læknablöð. Þar skiptir mestu sú staðreynd að Læknablaðið er ekki skráð í

alþjóðlegum gagnaböndum vísindatímarita, eins og til dæmis Medline. Þetta er að mínu mati verulegur Akillesarhæll, ekki síst á tímum netvæðingar, og takmarkar verulega útbreiðslu og aðgengi að niðurstöðum blaðsins. Það er því skiljanlegt að íslenskir læknar sækja á önnur mið til að fá niðurstöður sínar birtar. Þetta er óæskilegt því að eins og áður sagði eiga margar þessara rannsókna betur heima í Læknablaðinu en á síðum erlendra tímarita.

En hvað er þá til ráða? Hannes nefnir í grein sinni að íslenskir læknar ættu að vera duglegri við að birta niðurstöður sínar í Læknablaðinu eftir að þær hafi birst í öðrum læknablöðum. Sjálfur er ég efins um að þetta sé lausnin og ósennilegt að slík endurútgáfa, að minnsta kosti í stórum stíl, sé vel séð af fulltrúum erlendu blaðanna, enda eiga þau yfirleitt höfundarréttinn að greinunum ef niðurstöður hafa fyrst birst í þeim.

Í staðinn mætti spyrja hvað Læknablaðið getur gert til að sporna við vísindalegri stöðnun? Mér skilst að fulltrúar Læknablaðsins hafi í fjölda ára gert árangurslausar tilraunir til að fá blaðið skráð á Medline. Ástæðan ku vera hversu lítið málsvæði íslenskunnar er. Ef fulltrúar Læknablaðsins telja að enn sé von um að fá blaðið skráð á Medline eftir „pólitískum leiðum“ finnst mér að ritstjórnin, hugsanlega í samvinnu við Læknafélagið, ætti að skipa sérstaka nefnd og ganga í málið hið fyrsta.

Nú er það staðreynd að Læknablaðið hefur á síðustu árum birt ágríp, myndatexta og töflur á ensku og segir það sína sögu um vidleitni blaðsins og ætti því að létta róðurinn. Þó má búast við því að þessi leið reynist torfærari en margur heldur. Og þá vaknar eðlilega sú spurning hvort Læknablaðið ætti hreinlega að stíga skrefið til fulls og birta allar vísindagreinar á bæði ensku og íslensku. Ég tel þessa hugmynd alls ekki svo fjarstæðukennda. Þegar til lengri tíma er lítið myndi það festa Læknablaðið í sessi sem vísindarit og styrkja stöðu þess í samkeppni við önnur læknatímarit.

Margir kollega minna hnjóta eflaust um hugmyndir sem þessar. Engu að síður tel ég umræðuna tímabæra. Á Íslandi eru fordæmi fyrir því að vísindariti séu að hluta til gefin út á ensku og er Jökull, tímarit Jökklarannsóknarfélags Íslands og Jarðfræðifélags Íslands, ágætt dæmi um það. Í því tímariti eru vissar greinar birtar eingöngu á ensku en annað efni blaðsins er á íslensku. Erlendis eru fjölmörg svipuð dæmi, til dæmis eru finnsk og þýsk

Frágangur fræðilegra greina

Höfundar sendi tvær gerðir handrita til ritstjórnar Læknablaðsins, Hlíðasmára 8, 201 Kópavogi. Annað án nafna höfunda, stofnana og án þakka sé um þær að ræða. Greininni fylgi yfirlýsing þess efnis að allir höfundar séu samþykki lokaformi greinar og þeir afsali sér birtingarrétti til blaðsins.

Handriti skal skilað með tvöföldu línubili á A-4 blöðum. Hver hluti skal byrja á nýrri blaðsíðu í eftirtalinni röð:

- Titilsíða: höfundar, stofnanir, lykilorð á ensku og íslensku
- Ágríp og heiti greinar á ensku
- Ágríp á íslensku
- Meginmál
- Þakkir
- Heimildir

Töflur og myndir skulu vera á ensku eða íslensku, að vali höfunda.

Tölvuunnar myndir og gróf komi á rafrænu formi ásamt útprenti. Tölvugögn (data) að baki gröfum fylgi með, ekki er hægt að nýta myndir úr PowerPoint eða af netinu.

Eftir lokafrágang berist allar greinar á tölvutæku formi með útprenti.

Sjá upplýsingar um frágang fræðilegra greina: <http://lb.icemed.is/>

Umræðuhluti

Skilafrestur efnis í næsta blað er 20. undanfariandi mánaðar nema annað sé tekið fram.

læknablöð gefin út á ensku. Ég vil taka það skýrt fram að með þessum hugmyndum er ég ekki að leggja til að við köstum fyrir róða því merkilega starfi sem iðorðanefnd og Læknablaðið með Jóhann Heiðar Jóhannsson í broddi fylkingar hefur unnið á síðustu árum. Fræðigreinar í Læknablaðið yrðu áfram gefnar út á íslensku en enska þýðingin ætti að tryggja að blaðið fengist skráð á

Medline og þá um leið stórbæta aðgengi að niðurstöðum sem þar birtast. Hægt er að hugsa sér að Læknablaðið myndi aðstoða höfunda við að þýða greinar á annaðhvort ensku eða íslensku og auðvelda þannig greinaskrifin.

Gaman væri ef fleiri legðu orð í belg varðandi þessar vangaveltur mínar.